

Ljubljana, 15. julij 2016

Stališča in ugotovitve Izvršnega odbora v zvezi z dokumentom Ministrstva RS za kulturo: Strategija razvoja medijev v RS do leta 2024 (Verzija 1.0)

Izvršni odbor je podrobno pregledal vsebino predlagane strategije (v nadaljevanju Dokument), ki jo je ministrstvo posredovalo v javno razpravo, in sprejel naslednje ugotovitve in stališča:

- 1) Dokument je nekonsistentna mešanica strateških ciljev, sistemskih in zakonodajnih sprememb, ter ukrepov medijske politike. V tej obliki ga zato zavračamo, predlagamo, da ga ministrstvo umakne, in pozivamo k oblikovanju jasnih in preglednih ciljev strategije na področju javnega interesa.
- 2) Strategija naj - glede na definirani javni interes, ki je politična zaveza države - zlasti jasno in pregledno loči regulacijo medijskega trga in samoregulacijo, ki jo država z zakonodajo v imenu javnega interesa prenaša na deležnike medijskega prostora. Morebitna širitev nabora njenih ciljev in ukrepov naj bo odvisna od omenjenih dolgoročnih strateških usmeritev.
- 3) V strategiji je smiselno jasno definirati javni interes, ki mu sledijo tudi morebitne spremembe sedanje zakonodaje. S stališča danih tveganj izvajanja javnega interesa na medijskem trgu, ugotavljamo, da jih Dokument ne upošteva v zadostni meri, iz česar sledi tudi nejasna ločnica med regulacijo in samoregulacijo.
- 4) Dokument je za nas v sedanji obliki nesprejemljiv, ker zanemarja tudi, da so strateške vsebine v osnovi dolgoročno politična zaveza Vlade RS o urejanju in izvajanju javnega interesa na področju medijev, na tej podlagi pa se v prihodnosti sprejema sistemske spremembe in izvajajo ukrepi medijske politike. Zato predlagamo, da se strategija omeji na nabor ključnih ciljev na posameznih področjih javnega interesa, ki bo politično dolgoročno zavezujoč za državo. Ne nazadnje je vloga in smisel strategije dejansko v tem, da zmanjša doslej izrazita politična tveganja za javni interes zaradi kratkoročnih političnih koristi in vpliva volilnih ciklov.
- 5) Dokument v sedanji obliki zavračamo, ker menimo, da bi moral biti v demokratičnih postopkih odločanja sprejet hkrati z zakonodajnimi spremembami in vladnimi ukrepi medijske politike.
- 6) Ministrstvu za kulturo predlagamo, da oblikuje novi predlog strategije, skladno z namenom in vlogo strateških dokumentov, torej kot dolgoročno politično zavezo z jasno definiranim javnim interesom, kratkim naborom ciljev in sredstev, ki jih država že ima v regulaciji trga, ter jasno opredelivijo, katera zakonska pooblastila sedanje in prihodnje samoregulacije medijskega prostora bo prenesla na trg, njegove deležnike in njihove reprezentativne organizacije.

Iz Dokumenta v javni razpravi, glede financiranja seznama nabora ciljev in ukrepov, Izvršni odbor pogreša ukrepe na strani povpraševanja, zlasti v davčni politiki in sistemu, kjer je mogoče doseči boljše efekte s horizontalnim in posrednim spodbujanjem razvoja medijskega trga in prostora. Tudi na strani ponudbe smo prepričani, da je potrebno neposredno in

vertikalno subvencioniranje raznovrstnosti in raznolikosti medijskih vsebin nadomestiti v večji meri s horizontalnimi in posrednimi finančnimi spodbudami.

Glede na to, da področja Dokument skoraj ne omenja, posebej poudarjamo, da je uredniška in novinarska neodvisnost danes izpostavljena tveganjem političnih in lastniških pritiskov močnejše kot v preteklosti. Regulacijo in nadzor izvajanja javnega interesa pa je potrebno na majhnem, zelo koncentriranem in oligopolnem trgu stehtati tudi nekoliko drugače, kot na večjih in konkurenčnejših nacionalnih trgih. Pri nas mediji za finančne investitorje ne bodo nikoli zanimivi samo zaradi zaslužkov, strateške investitorje, vsaj domače, pa bo vedno zanimalo tudi obvladovanje informiranja javnosti. Zato naj republika ustrezno in močnejše zaščiti notranjo in zunanjo avtonomijo medijev s prenosom pooblastil na izdajateljske in novinarske organizacije tako, da bo varovanje interesov medijskih javnosti - predvsem v zvezi s pozitivno diskriminacijo novinarskega poklica svobode izražanja mnenj in stališč - tudi izvedljivo.

Država ima instrumente, s katerimi lahko dejavno ureja tržno nepopolnost nekonkurenčnega in oligopolnega medijskega trga v politiki subvencij, lahko spodbuja tudi neprofitne in razpršene oblike lastništva ter organiziranosti medijev, ki bodo zadostili vlogi medijev v demokraciji in interesom javnosti po pluralnem in raznolikem informiranju. Njeno najmočnejše orodje zagotavljanja omenjenih ciljev pa je še vedno javna služba. Država v zasebnem sektorju lahko praviloma posega le posredno in na trgu, z oblikovanjem ter spodbujanjem pogojev za pluralno in raznoliko informiranje, v javni službi pa neposredno ureja vse ključne pogoje za doseganje teh istih ciljev javnega interesa. Javna služba RTV na področju informiranja torej ni le poslovni subjekt, ki na trgu zaseda prevladujoče deleže, ampak je tudi pomembno orodje medijske politike za izvajanje javnega interesa in ciljev medijske politike, torej pluralnosti, raznovrstnosti in raznolikosti v celotnem medijskem sektorju.

Izvršni odbor sicer podpira cilje Dokumenta, ki se dodatno uvrščajo v javni interes, vendar posebej opozarja, da na področju Socialne varnosti novinarjev nasprotujemo stališču ministrstva, da bi "kolektivna pogodba zajemala prekarne delavce in delavce, ki delajo (pogosto prisilno) preko s.p." Kolektivna pogodba namreč v nobenem primeru, ne glede na statusno obliko pogodbenika, ne more biti sredstvo legalizacije sporne in nezakonite prakse prikrivanja delovnega razmerja s civilno pravnimi pogodbami v nasprotju z delovno pravno zakonodajo. Ker gre za strateški dokument, predlagamo, da se nasprotovanje nelegalnim oblikam novinarskega dela jasno zapiše kot strateško usmeritev. Država naj spodbuja sanacijo pravnega stanja v zvezi z nezakonitimi in prikritimi delovnimi razmerji, preprečuje naj nastajanje novih prikritih oblik zaposlovanja in spodbuja zaposlitve novinarjev. V kolektivno pogodbo naj se vključijo minimalne pravice in dolžnosti pogodbenih razmerij med novinarji in izdajatelji, ki se sklepajo na osnovi drugih zakonov, in niso v nasprotju z delovno pravno zakonodajo. Hkrati poudarjamo, da prekarizacije, segregacije in segmentacije novinarskega trga dela, ni mogoče obravnavati izolirano, ampak je povezna s spremembami v regulaciji in nadzoru nacionalnega trga dela.

Izvršni odbor zavrača dokument Strategija Radiotelevizija Slovenija do leta 2024, ker pod pretvezo depolitizacije javni servis spreminja v državnega, tako da bi ga upravljala vsakokratna vladna koalicija. Tudi morebitne spremembe v organizaciji javne službe naj sledijo načelu, naj se njeno delovanje uredi tako, da bo v interesu vseh državljanov in celotne skupnosti, za kar se ji mora zagotoviti polna finančna, upravljavska in finančna neodvisnost.

Izvršni odbor podpira stališča Koordinacije novinarskih sindikatov RTV Slovenija (KNS), ki so jih podali posebej v zvezi dokumentom Strategija Radiotelevizija Slovenija do leta 2024

KNS podpira prizadevanja ministrstva za kulturo, da čim prej sprejeme medijsko strategijo. V sedanjem osnutku Medijske strategije (verzija 1.0) pozdravljamo, da bo vlada finančno podpirala raziskovalno novinarstvo, da si bo prizadevala za depolitizacijo programskega sveta RTV Slovenija, da bo prilagodila plačevanja RTV prispevka glede na nove tehnologije, da bo za imenovanje odgovornih urednikov na RTV obvezno soglasje kolektiva, da bo uvedeno obvezno letno izobraževanje zaposlenih na RTV in da se poudarja skrb za slovenski jezik. Podpiramo tudi, da se izboljša socialni status novinarjev, pri čemer opozarjamo, da je v Sloveniji določena zgolj minimalna plača, ne pa tudi minimalna plača za visokošolsko izobrazbo, kot jo navaja strategija.

Ne strinjamo se, da RTV ne bo smel zaposlovati novinarjev, ki so huje kršili novinarski kodeks. Vse kršitve kodeksa so hude, kodeks ne opredeljuje hujših ali manj hujših kršitev. Ker strategija pripisuje velik pomen Novinarskemu častnemu razsodišču, predlagamo, da ga kulturno ministrstvo institucionalizira in mu določi naloge, vanj pa vključi predstavnike vseh novinarskih organizacij, ki delujejo oziroma bodo morda v prihodnosti še delovale na območju Republike Slovenije. Novinarski kodeks mora biti le en, člani novinarskega častnega razsodišča pa naj ugotavljajo njegove kršitve. Kršitve novinarskega kodeksa bi se morale po določenem času izničiti, če novinar že dlje časa ni vnovič kršil določb kodeksa. Vsekakor je kršenje kodeksa nedopustno, a bi se s prepovedjo zaposlitve ali odpuščanjem novinarja, ki je prekršil kodeks, že poseglo v pogodbeno razmerje, postopke in sankcije, ki so urejeni z delovno-pravno zakonodajo.

KNS podpira, da strategija omejuje vpliv politike na RTV, ki je zavod posebnega kulturnega pomena. Žal pa s predlaganim imenovanjem nadzornega sveta s strani ministrstev in vsakokratne vlade, ki nato imenuje generalnega direktorja, povečuje vpliv politike na RTV. Ne strinjamo se niti, da s padcem vlade, pade celotno vodstvo javnega zavoda, ki že zdaj doživlja številne kadrovske pretrese in že nekaj časa nima stabilnega vodstva. Predlagamo, da je imenovanje nadzornega sveta v rokah ljudstva, kot se je že izrazil minister za kulturo Anton Peršak. Najboljši približek k temu pa bi bil, da odločitve sprejemajo poslanci z najširšim soglasjem (torej z 2/3 večino oziroma 60 poslanskimi glasovi).

Medijskega strategija ne opredeljuje nacionalnega Radia niti spletnega portala MMC, zato predlagamo, da dopolnjena, nova verzija vsebuje tudi njun pomen.

RTV Slovenija mora skrbeti za svojo dopisniško mrežo po Sloveniji in v tujini. RTV, saj je neodvisna ustanova, sistemsko varovana pred vplivi kapitala in lokalne skupnosti, zato lahko novinarji poročajo nepristransko in niso v primežu lokalne politike in gospodarstva. V KNS se zato ne strinjamo z prerazporeditvijo RTV prispevka k lokalnim medijem oziroma odkupovanju medijskih izdelkov od lokalnih medijev. Ti so velikokrat finančno odvisni od lokalnih podjetij in občin, pri čemer težko poročajo nepristransko in brez medijskih pritiskov, ki so, žal, medijska realnost. Medijska strategija naj opredeli pomen lokalnih medijev, mediji posebnega pomena pa naj se sofinancirajo iz državnega proračuna.

Medtem ko so konkurenčne medijske hiše zaradi varčevanja zaprle številna slovenskega dopisništva (POP TV, Delo) ali pa so jih prevzeli večji mediji (na primer Radio 1 in Center),

je ravno lokalna dopisniška mreža RTV s profesionalnimi novinarji izjemna prednost, zato bi jo bilo povsem nedopustno ukiniti.

Dopisniki ponujajo široko paleto zgodb in pridejo tudi do odročnejših krajev, ki sicer ne bi nikoli dobili prostora v medijskem prostoru. Tako omogočajo širokemu krogu ljudi, da je slišan tudi njihov glas. Ker dobro poznajo teren in imajo zanesljive vire, znajo dobro pojasniti, kaj se dogaja v okolju, ponuditi odgovore, ki jih ljudje potrebujejo tudi za odločanje o pomembnih družbenih vprašanjih. Tako ljudem pomagajo razumeti, kaj se dogaja v lokalnem okolju in širše. Prednost prispevkov, ki jih objavljamo v Slovenski kroniki so zgodbe, ki se dotikajo ljudi. Prinašajo vsebine, ki zadevajo vsakega človeka. Skozi te zgodbe lahko spremljamo utrip življenja na različnih koncih države, s tem pa predstavljamo tudi geografsko raznolikost in značilnosti posameznih območij. Razpoloženske, mehkejšje vsebine naredijo oddajo bolj zanimivo, drugačno od drugih dnevno informativnih oddaj. To tudi krepi identiteto te oddaje in bogati informativni program.

Tudi v oddajah ostalih uredništev (Izobraževalni program, Dokumentarni program oz. KUP) skrbijo za prikazovanje družbene pojave, kulturno in naravno dediščino celotne Slovenije in sodelujejo s številnimi institucijami po celi Sloveniji. Gre za daljše projekte, ki so lahko izvedeni le ob ugodni finančni situaciji, saj se je v zadnjem času zaradi varčevanja dogajalo, da so ta snemanja odpadala zaradi stroškov, ki ob tem nastanejo (prevozi, morebitne nočitve). Neprecenljiva dediščina je vredna, da je zapisana v oddajah, filmih in tako na voljo prihodnjim rodovom, tudi kot študijsko in učno gradivo.

KNS podpira tudi, da se oba regionalna RTV centra ne le ohranita, ampak naj se njuna vloga v smislu lastne produkcije tudi okrepi. Tako za Maribor kot Koper namreč velja, da ne moreta servisirati izključno potreb nacionalnega RTV programa, ampak imata, poleg funkcij kolektivnega dopisnika, še druge naloge. Skrb za informiranje širše in regionalne slovenske javnosti o delovanju manjšine v sosednjih državah (ne nazadnje govorimo o skupnem kulturnem prostoru), produkcija lastnih radijskih in televizijskih oddaj o manjšini,... Oba regionalna centra pa morata skrbeti tudi za krepitev identitete prebivalstva v regiji, ker delujeta na dvojezičnem območju oziroma v bližini meje (eden z romanskim, drugi z germanskim jezikom). Lokalno prebivalstvo, ki se je v preteklih desetletjih množično izseljevalo, potrebuje močan RTV servis na regionalni ravni, ki krepi njegovo slovensko identiteto in državotvornost. Zato naj RTV raje, kot da kupuje medijske izdelke od lokalnih medijev v zasebnih rokah (slednji so tudi tehnično pogostokrat neustrezno narejeni), okrepi oziroma omogoči kakovostno produkcijo v obeh regionalnih centrih, tako v tehničnem kot v kadrovskega smislu.

Ne nazadnje KNS podpira stališče, da bi morali javno službo s strategijo zavezati k posebni skrbi tudi za vse druge manjšinske skupnosti in deprivilegirane družbene skupine v Sloveniji. Upamo, da bo ministrstvo za kulturo čim hitreje pripravilo novo verzijo medijske strategije, ki bo pripravila ustrezno in sprejemljivo podlago o tem, kakšne medije bomo imeli v naslednjih desetih letih.

Izvršni odbor Sindikata novinarjev Slovenije